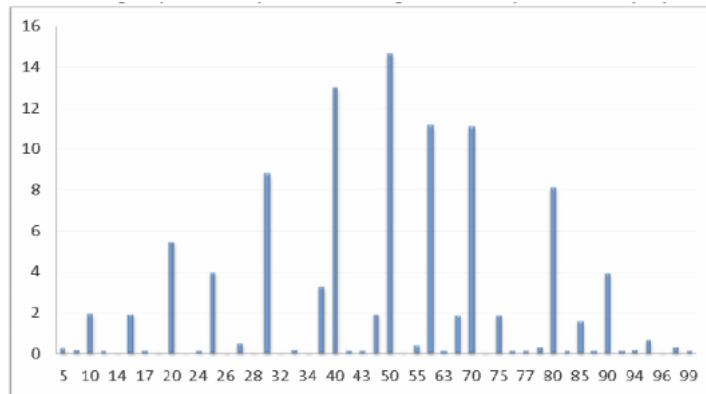

Pillanatkép a magyar lakosság szegénységről alkotott véleményéről
Zsuzsa 85. születésnapján

Pillanatkép a magyar lakosság szegénységről alkotott véleményéről Ferge Zsuzsa 85. születésnapján

A ZRI Závecz Research Intézet és az IPSOS Média-, Reklám-, Piac és Véleménykutató külön kérdésblokkot szentelt a szegénységről Ferge Zsuzsa 85. születésnapja alkalmából. A kérdéseket az ELTE PhD hallgatói, illetve ifjú tanárai állították össze Havasi Évával, a Szegénység mérése tantárgy keretében.

Závecz Tibor értékes közreműködésének köszönhetően az alábbi születésnapi ajándékot, mégha nem is fest túl szép képet a mai magyar társadalomról, Bazsaly Balázs, Gervai Nóra, Havasi Éva, Nagy Zsolt és Rakovics Márton készítették.

Az 1000 fős mintán 2016 áprilisában készült reprezentatív adatfelvétel a szegénységben szerepet játszó okok lakossági megítélésére fókuszált, de rákérdezett a szegénység kiterjedtségére, a mindenkinek alanyi jogon járó alapjövedelem elfogadottságára, valamint Ferge Zsuzsa ismertségére is. (A konkrét kérdéseket a melléklet tartalmazza.)

Az ezerarcú szegénység

Az eredmények ismertetése előtt érdemes röviden visszatekinteni arra, hogy milyen fogalmakkal és különféle dimenziókkal gazdagodott a szegénység koncepciója az évtizedek során. Ennek az áttekintésnek a nem titkolt célja az, hogy egyrészt elhelyezze a szegénységvizsgálatok széles spektrumán a jelen vizsgálatot, másrészt pedig egyfajta kontrasztot nyújtson azon hazai törekvések ellenében, amelyek épp a szegénység összetett fogalmának szélsőséges redukciójában és a szegénységgel kapcsolatos adatok kozmetikázásában érdekeltek.

A szegénység koncepciói terén legalább négy eltérő megközelítésről beszélhetünk, függően attól, hogy az adott megközelítés minek a hiányaként írja le a szegénységet. A legnagyobb múltra visszatekintő, jövedelem alapú megközelítés, már a 19. század végétől megjelent a vizsgálatokban, meghatározva az elkövetkező közel száz év köz- és tudományos gondolkodását a szegénységgel kapcsolatosan. A jövedelem (és az a helyett alkalmazott, annál valamivel megbízhatóbbnak vélt fogyasztás alapú) megközelítés mellett az 1970-es évek közepétől a figyelem az alapvető szükségletek felé fordult. Ezen jelentésbeli eltolódás révén a szegénység már nem csak a bevételek, hanem az egyéb materiális javak, valamint az egészségügyi, oktatási és más szociális

szolgáltatásokhoz való hozzáférés hiányát is magába foglalta. Az 1980-as években megjelenő harmadik megközelítés már elrugaszkodást jelentett a tisztán materiális javakra fókuszáló korábbi definícióktól. Az Amartya Sen nevéhez köthető képességszemlélet középpontjába az emberek szabadságát állította, vagyis annak vizsgálatát, hogy az általuk értékesnek tartott életet milyen mértékben képesek megvalósítani. A szegénység ebben a tekintetben a ténylegesen megvalósítható cselekedetek és elérhető létállapotok szűkös voltára reflektál. Végül a negyedik fogalmi megközelítés, mely az 1990-es évektől vált világszinten egyre elterjedtebbé, a szegénység multidimenzionális jellegét hangsúlyozza. Ez alapján a szegénység a társadalmi élet különböző szinterein megjelenő hátrányok egymással szoros összefüggésben fennálló komplex hálója, mely kiterjed a demokratikus és jogi rendszerre, piacgazdaságra, a jóléti ellátásokra, valamint a családi és közösségi érintkezésekre is.

Ezután a rövid áttekintés után is érezhető talán, hogy a szegénység konceptualizálása esetében számos kérdésről kell döntenünk, amelyek alapvetően meghatározzák a vizsgálatunk eredményét.

Az első kérdés, amelyet érdemes megválaszolnunk, hogy abszolút, vagy relatív szegénységkonceptiót kívánunk-e alkalmazni. Míg első esetben valamilyen

szükséglet alapú küszöbértéket állapítunk meg (például a létfenntartáshoz szükséges minimális jövedelem), addig második esetben általában a jövedelemeloszlás alapján kerül meghatározásra, hogy kit tekinthetünk szegénynek.

A tervezés további lépése annak eldöntése, hogy a pénzügyi eszközökön túl egyéb más dimenziókat is figyelembe kívánunk-e venni vizsgálatunk során. A pénzügyi eszközökre való szorítkozás meglehetősen egzakt képet képes nyújtani a szegénységről, egyszerűsítve a szegények és nem szegények közötti határvonalak felrajzolását. Ugyanakkor a jövedelmi- és vagyoni alapú megközelítés figyelmen kívül hagyja az emberi létezés további szükségleteit, összefüggésben a biztonságra, a valahova tartozásra, az önbecsülésre és az önmegvalósításra irányuló törekvésekkel.

Hasonlóan fontos kérdés, hogy a személyes (vagy háztartási szinten rendelkezésre álló) erőforrások mellett figyelembe vegyük-e a társadalmi kapcsolatokon keresztül elérhető erőforrásokat és társas támogatás különböző formáit. Ezen kapcsolatok éppen az erőforrásokkal szűkösen ellátott szegények esetében válhatnak kulcsfontosságúvá a mindennapi létfenntartás, valamint a szegénységből való kitörés kapcsán (a társadalmi tőke jelentőségével kapcsolatosan lásd: Lin (1999) és Smith-Doerr-Powell (2005)).

Tehát mennyire ért egyet azzal, hogy azok szegények...?

								NT	NV
1	akiknek nincs megfelelő szakképzettségük. iskolázottságuk	1	2	3	4	5		-2	-1
2	akik nem szeretnek dolgozni	1	2	3	4	5		-2	-1
3	akik elmaradott településeken élnek	1	2	3	4	5		-2	-1
4	akiknek nincs munkalehetőségük	1	2	3	4	5		-2	-1
5	akik nem tudnak vigyázni a pénzükre	1	2	3	4	5		-2	-1
6	akik betegek, testi vagy szellemi fogyatékosok	1	2	3	4	5		-2	-1
7	akik nem tesznek magukért és mindent a társadalomtól várnak	1	2	3	4	5		-2	-1
8	akiknek sok gyereke van	1	2	3	4	5		-2	-1
9	akik felelőtlenül élnek	1	2	3	4	5		-2	-1
10	akik szegény családba születtek	1	2	3	4	5		-2	-1
11	akik öregek	1	2	3	4	5		-2	-1
12	akik elisszák a pénzüket	1	2	3	4	5		-2	-1
13	akik cigányok	1	2	3	4	5		-2	-1

3. Ön

1 – támogatná vagy

2 – sem, hogy kivétel nélkül minden magyar állampolgár havi rendszerességgel, kérvényezés nélkül szerény megélhetést biztosító alapjövedelmet kapjon az államkasszából?

nem tudja

nincs válasz

4. Ön hallotta már Ferge Zsuzsa nevét?

1 – igen

2 – nem -----VÉGE A BLOKKNAK

nem tudja

nincs válasz

HA HALLOTTA FERGE ZSUZSA NEVÉT

5. Ön hogy tudja, miről híres, miről ismert Ferge Zsuzsa?

1 – tudós, akadémikus, egyetemi tanár

2 – a szegények védelmezője, a gyerekszegénység elleni program vezetője

3 – politikus

4 – egyéb válasz, éspedig:.....

nem tudja

nincs válasz

Az objektívnek tekintett mérőeszközök mellett lehetőség van arra is, hogy a szegények saját percepcióit is megjelenítsük vizsgálatunkban. A szubjektív megközelítés nagy előnye, hogy segít rekonceptualizálni a szegénység fogalmát, rámutatva addig figyelmen kívül hagyott aspektusokra, illetve képes terület-specifikus jellemzőket is bemutatni (lásd erről például a Világbank Voices of the Poor (Narayan, et al., 2000a; Narayan et al., 2000b; Narayan-Petesh, 2002), és Moving out of Poverty sorozatát (Narayan-Petesh, 2007; Narayan et. al., 2009)). A szubjektív megközelítés sajátos típusát jelenti a szegénységgel kapcsolatos lakossági percepciók vizsgálata, mely jelen tanulmánynak is a célja.

A konceptualizálás során arról is döntenünk kell, hogy megpróbáljuk-e megragadni a szegénység időbeli változékonyságát. A szezonitásnak és életciklusoknak a jelentősége igen fontos a szegénység esetén. A szegénység meglehetősen dinamikus képet mutat a longitudinális vizsgálatok tükrében, ugyanazon vizsgálati alany adott év alatt többször átlépheti a szegénységi küszöböt, függően például a munkavégzés szezonális jellegétől, különféle sokkhatásoktól, vagy éppen betegségektől. Ehhez hasonló elmozdulást produkálhat az életciklusok változása is, a kiadások jellemző változásával az eltérő életszakaszokban.

Végül, ezzel némileg összefüggésben azt is érdemes megfontolni, hogy az aktuális szegénységet, vagy az annak való potenciális kitettséget szeretnénk-e megismerni. Miközben például a fogyasztás kielégítő lehet adott időpontban, a különböző sokkhatásoknak való kitettség veszélyeztetheti a jövőbeli léhelyzetet. Ezért a rövid távú létfenntartási stratégiák mellett érdemes lehet figyelmet szentelni arra, hogy hosszabb távon milyen lehetőségek állnak rendelkezésre a sokkhatások elkerülése terén.

A szegények aránya a lakosság véleménye szerint

A szegénység konceptualizálása terén rendelkezésre álló lehetőségek áttekintése után a survey vizsgálat eredményeire térünk át, először bemutatva a lakosság szegényekkel kapcsolatos percepcióit. A szegénységi ráta függ a szegénység relevánsnak tekintett fogalmától, s ezzel összefüggő mérőszámától. Az EU Laeken-indikátorában kulcsszerepet játszó relatív jövedelmi szegénységi ráta 14,6% Magyarországon. Ez közel azonos a szomszéd Ausztria szegénységi arányával és jóval alacsonyabb, mint Luxemburgban, Svédországban, vagy az Egyesült Királyságban mért arány.

Néhány nappal ezelőtt a Friedrich Ebert Stiftung és a Policy Agenda a Magyar Szakszervezeti Szövetség támogatásával kiszámolta a KSH korábbi években

játszott szerepet, ugyanakkor az iskolai végzettség annál inkább. Minél magasabb a válaszadó iskolai végzettsége, annál kisebb az általa becsült szegénységi ráta. A felsőfokú végzettségűek szegénységre adott becslése pontosan megegyezik a létminimum alatt élők arányával.

Válaszadó legmagasabb iskolai végzettsége	A szegények becsült átlagos aránya, %
Max. alsófokú	57,8
Szakmunkásképző, szakiskola	52,9
Középfokú	50
Felsőfokú	41,9
Együtt	51,3

Saját számítás; adatok: Závecz Research, Ipsos, 2016. áprilisa

Az azonos településtípusba tartozó, azonos nemű legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezőkhöz képest a szakmunkás végzettségűek 3 százalékponttal, a középfokú végzettségűek 6,5 százalékponttal és a felsőfokú végzettséggel rendelkezők 14 százalékponttal alacsonyabb értéket becsültek a szegénységre. A budapestiekhez képest a községekben élő azonos nemű és iskolai

végzettségűek 5 százalékponttal nagyobbban érzékelik a hazai szegénység mértékét (Lásd az alábbi táblázatot.)

Paraméter	B	p-érték
Nő	4,309	0,004
Férfi (referencia)	0	
Főiskola, egyetem	-13,73	0,000
Gimnázium, szakközépiskola	-6,478	0,001
Szakmunkásképző	-3,737	0,093
8 általános és alatta (referencia)	0	
Budapest	5,298	0,02
Város	2,436	0,227
Község (referencia)	0	

Saját számítás; adatok: Závecz Research, Ipsos, 2016. áprilisa

Azok, akik kisebb és szegényebb településen élnek, több szegényt látnak maguk körül, s nagyobb valószínűséggel ők maguk is szegények. Ez tükröződik vissza az általuk becsült szegénységi arányokban is.

A szegénység okai a lakossági vélemények tükrében

A kérdőívben 13 állítást soroltunk fel, melyek a közvélekedés szerint okai lehetnek a szegénységnek. A válaszadóknak az iskolai osztályzatoknak megfelelően egytől ötig kellett osztályozniuk az egyes vélekedéseket aszerint, hogy mennyire értenek azokkal egyet. Az értékeléseket az alábbi táblázatban mutatjuk.

Most különböző véleményeket gyűjtöttünk össze a szegénység okaival kapcsolatban. Mennyire ért egyet a következőkkel? Hasonlóan ahhoz, ahogy az iskolában szokás, arra kérném, hogy egytől ötig osztályozza az állításokat, 5-öst adjon, ha teljesen egyetért és 1-est, ha egyáltalán nem ért egyet egy-egy állítással. Tehát, mennyire ért egyet azzal, hogy azok szegények...?

A szegénység okai	1 (%)	2 (%)	3 (%)	4 (%)	5 (%)	nt/ nv (%)	Átlagos pontérték (1-5-ig terjedő skálán)
akiknek nincs munkalehetőségük	3	4	12	27	51	3	4,23
akik elhisszák a pénzüket	7	6	12	22	50	3	4,05
akik elmaradt településeken élnek	3	5	19	31	39	3	4,01
akik felelőtlenül élnek	7	8	17	24	41	3	3,87
akik nem szeretnek dolgozni	9	7	16	22	43	3	3,86
akik nem tudnak vigyázni a pénzükre	7	8	18	26	37	4	3,82
akik nem tesznek magukért és mindent a társadalomtól várnak	8	7	19	28	35	3	3,78
akik betegek, testi vagy szellemi fogyatékosok	5	9	23	28	31	4	3,75
akik szegény családba születtek	5	9	23	30	30	3	3,75
akiknek nincs megfelelő szakképzettségük, iskolázottságuk	5	9	26	27	30	3	3,7
akik öregek	5	13	29	26	24	3	3,53
akiknek sok gyereke van	6	11	30	25	24	4	3,52
akik cigányok	8	14	28	24	23	3	3,41

Saját számítás; adatok: Závecz Research, Ipsos, 2016. április

A felsorolt tényezők között egyaránt találunk strukturális és egyéni felelősségre utaló okokat. A legtöbben a munkalehetőségek hiányát jelölték meg a szegénység okaként: több mint minden második megkérdezett teljesen egyetértett ezzel a kijelentéssel, míg a legkevésbé az nevezte meg okként, hogy valaki cigány, ezzel a válaszadók 23 százaléka értett egyet teljesen. Ez utóbbi adat inkább arra enged következtetni, hogy a cigány származást önmagában nem tartja a többség a szegénység strukturális okának, vagyis kevésbé érzékeli a roma népességet ért diszkrimináció nemcsak megalázó, kirekesztő, hanem szegénységet generáló hatását. Az okok rangsorának utolsó harmadába került a nem megfelelő szakképzettség, iskolázottság is, pedig a társadalmi-demográfiai változók közül az iskolai végzettség mutatja a legszorosabb összefüggést az anyagi helyzettel.

Az egyes háttérváltozók szerint a szegénység okainak megítélésében nem igazán találtunk releváns és statisztikai értelemben is szignifikáns összefüggéseket. Ez azt mutatja, hogy a magyar társadalomban többé-kevésbé konszenzus mutatkozik a szegénység alapvető okait illetően. Néhány hangsúlykülönbséget azért felfedezhetünk. Az egyik ilyen a 'sok gyerek' megítélése volt: a magasabb iskolai végzettségűek, illetve akik dolgoznak, kisebb valószínűséggel nevezte meg a

gyereklétszámot a szegénység okaként, mint a szakképzetlenek, illetve akiknek nincsen munkájuk.

A szegénység feltételezett okaira adott válaszok együttes alapján két dimenzió, attitűd látszik kirajzolódni. Az egyik szerint a szegénység elsősorban strukturális, társadalmi okokra vezethető vissza, míg a másik az egyéni felelősségre, magatartásmintákra helyezi a hangsúlyt. A 13 állítás alapján faktoranalízis segítségével¹ azonosítottuk a két dimenziót. A két faktor szerkezetét az alábbi táblázatban mutatjuk meg.

¹A faktoranalízishez Maximum Likelihood eljárást és Varimax rotációt alkalmaztunk. KMO=0,935; az egyes faktorokat a kapott súlyok alapján 1-5-ig tartó skálára kalibráltuk.

A szegénység okaival kapcsolatos vélemények alapján képzett faktorok szerkezete

1. faktor: egyéni felelősség

faktorsúly

akik elisszák a pénzüket	0,81
akik nem tudnak vigyázni a pénzükre	0,77
akik felelőtlenül élnek	0,76
akik nem szeretnek dolgozni	0,73
akik nem tesznek magukért és mindent a társadalomtól várnak	0,73

2. faktor: strukturális okok

faktorsúly

akik öregek	0,7
akiknek sok gyereke van	0,69
akik betegek, testi vagy szellemi fogyatékosok	0,66
akiknek nincs megfelelő szakképzettségük, iskolázottságuk	0,62
akik elmaradott településeken élnek	0,61
akik szegény családba születtek	0,6
akik cigányok	0,53
akiknek nincs munkalehetőségük	0,53

Saját számítás; adatok: Závecz Research, Ipsos, 2016. április

Az egyéni felelősséget mutató skála átlaga 3,9-nek, míg a strukturális okokat mérő dimenzió átlaga 3,7-nek adódott. Vagyis a közvélemény összességében nagyobb jelentőséget tulajdonít az egyéni felelősségnek, mint a strukturális okoknak, még akkor is, ha a különbség nem túl nagy. Ezen felül a két faktor szignifikánsan korrelál is egymással ($r=0,63$), vagyis az egyes emberek nem kizárólag egyik vagy másik tényezőt tartják a szegénység okának.

Végül megvizsgáltuk, hogy az egyes faktorok átlagai között találunk-e összefüggéseket az egyes társadalmi-demográfiai változók szerint. A szegénységi okok két fő dimenziójának megítélésében nem, életkor és aktivitás szerint nem volt különbség. Iskolai végzettség szerint csupán a strukturális tényezők átlagaiban tapasztaltunk szignifikáns eltéréseket: minél iskolázatlanabb valaki, annál nagyobb valószínűséggel nevezett meg valamilyen strukturális tényezőt a szegénység okaként. Fontos azonban, hogy az egyéni felelősségre ez fordítva nem igaz, vagyis az iskolázottabbak nem említették nagyobb valószínűséggel az egyéni felelősséget a szegénység magyarázataként. Településtípus szerint mindkét dimenzió megítélésében különbséget tapasztaltunk, méghozzá hasonló mértékűt. A fővárosiak az egyéni és strukturális okoknak is nagyobb jelentőséget tulajdonítanak, vagyis nagyobb arányban értettek egyet az összes felsorolt okkal, őket a kistelepülésen élők, majd a kisvárosokban lakók követték, végül a

megyeszékhelyeken lakók kisebb valószínűséggel tartják az összes felsorolt tényezőt a szegénység okának.

A szegénység okai faktorok átlagai településtípus szerint (1-5 skála)

Településtípus	egyéni okok	strukturális okok
Budapest	4,2	3,9
Megyeszékhely	3,7	3,5
Város	3,8	3,6
Község	4	3,8

Saját számítás; adatok: Závecz Research, Ipsos, 2016. április

Az alapjövedelem támogatottsága

Az alapjövedelem lakossági elfogadottságának pontosabb megismeréséhez a rövid kérdésünk mellé, egy hosszabb értelmező szöveg is hasznos lett volna. Az alapjövedelem egy olyan új intézmény, amelyről Magyarországon ezidáig kevés szó esett. Mindemellett informatív az emberek zsigeri válasza, hogy támogatnák-e,

„hogyan kivétel nélkül minden magyar állampolgár havi rendszerességgel, kérvényezés nélkül szerény megélhetést biztosító alapjövademet kapjon az államkasszából?”.

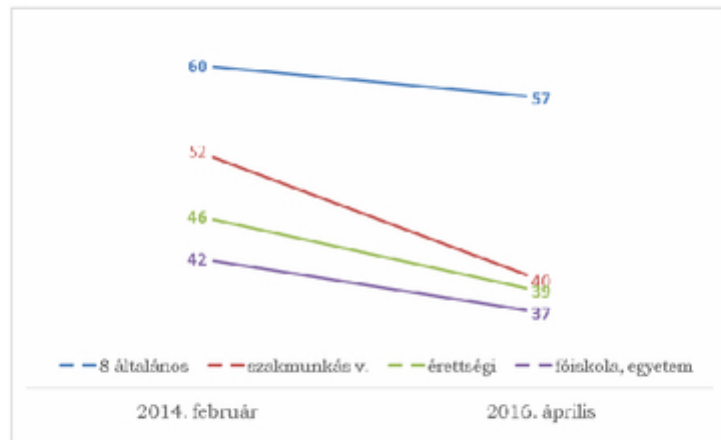
Ehhez hasonló kérdést — Csepeli György kérésére — a LÉT-pénz tanulmány megjelenése után, már 2014-ben is feltett a Szonda Ipsos, mely pontosan így hangzott: *„Egyetért-e Ön azzal, hogy minden magyar állampolgár garantált havi jövedelemben részesüljön?”.* Akkor a lakosság 51%-ka igennel, 41%-ka nemmel válaszolt és 8% „nem tudom” választ adott. A hasonló kérdésre két év elteltével némileg kisebb arányban válaszoltak igennel (44%), nagyobb arányban nemmel (43%), és 13% nem válaszolt a kérdésre.

Az alapjövedelem támogatottsága életkortól független, nemek között és még inkább a lakóhely településtípusa és a válaszadó iskolai végzettségi szintje szerint azonban vannak kimutatható különbségek.

A válaszadók iskolai végzettségének emelkedésével az egyetértők arányszáma monoton csökkent 2014-ben és most, 2016-ban is. Ugyanakkor 2 év elteltével minden iskolai végzettségi kategóriában csökkent az igenek aránya. A leglátványosabb támogatói aránycsökkenés a középfokú végzettségűeknél figyelhető meg. Az alsófokú végzettségűek többsége két évvel ezelőtt és ma is a

garantált alapjövedelem mellett voksolt. Náluk is volt némi csökkenés a támogatottságban, de mindössze 3 százalékpont.

Az alapjövedelemmel egyetértők aránya, 2014-2016, %

Forrás: Saját számítás; adatok Szonda Ipsos, 2014. február és Závecz Research, Ipsos, 2016. április

A válaszolókra fókuszálva, a támogatók aránya átlagosan 51%. A nők 52%-a, a férfiak 49%-a értene egyet azzal, hogy *minden magyar állampolgár havi rendszerességgel, kérvényezés nélkül szerény megélhetést biztosító alapjövedelmet kapjon az államkasszából*.

A területi különbségek — hasonlóan az iskolai végzettség szerinti eltérésekhez — nagyon beszédesek. Míg a budapestiek 47,3%-a támogatná ezt az intézményt, addig a községekben élők 55,7%-a. A nagyobb szegénységi érintettség, nagyobb támogatottsággal jár.

A feltétel nélküli alapjövedelem támogatottsága, %

Forrás: Saját számítás; adatok Závecz Research, Ipsos, 2016. április

Az alapjövedelem, még akkor is, ha csak homályos képe van a lakosságnak erről, egyértelműen azok körében élvez nagyobb támogatottságot, akik leginkább rászorulnának egy ilyen alanyi jogon járó, kérvényezés nélküli, anonim módon segítséget jelentő juttatásra.

Ferge Zsuzsa ismertsége a lakosság körében

Minél többet szerepel valaki a médiában, annál ismertebb. Az aktuális sorozatok, tehetségkutató műsorok szereplői ismertek, de rövid idő után feledésbe merülnek. Ferge Zsuzsa nem sorozatszereplő, az utóbbi években egyre ritkábban szerepel a televízióban, ráadásul nem tartozik a jobboldali média kedvelt figurái közé. Mindezek ellenére ismertsége a 18 évesnél idősebb népességben közel 20 százalékos. Az ismertség tényén kívül rákérdeztünk arra is, hogy miként ismerik őt a megkérdezettek. Feltérképeztük, hogy a válaszadók iskolai végzettsége, lakóhelye és életkora hogyan befolyásolja ismertségét.

A válaszadók 18,1%-ka, ezer felnőttből 176 hallotta a nevét és többé-kevésbé ismeri, tudja, hogy mivel foglalkozik.

Azon válaszadók, akik ismerik Ferge Zsuzsa nevét, 62%-ban a szegények védelmezőjeként, a gyerekszegénység elleni program vezetőjeként tartják őt számon, 30%-uk tudósként definiálta őt.

Mivel foglalkozik Ferge Zsuzsa, miről ismert?	
Ferge Zsuzsa foglalkozása	Válaszok %-ban
Tudós, akadémikus, egyetemi tanár	30,1
A szegények védelmezője, a gyerekszegénység elleni program vezetője	62,1
Politikus	7,7
Összesen	100

Saját számítás; adatok: Závecz Research, Ipsos, 2016. áprilisa

Ha a válaszadók iskolai végzettségét vizsgáljuk, akkor a max. 8 általánost végzettek 7%-ka, a szakmunkás/szakiskolai végzettségűek 8,8%-ka, a középfokú végzettségűek 22,6%-ka és a felsőfokú végzettségűek 40,2%-ka hallotta/ismeri a nevét.

Ferge Zsuzsa ismertsége a válaszadók iskolai végzettsége szerint

A kérdezett iskolai végzettsége	Ismertség %-os mértéke
8 általános és alatta	7
Szakmunkásképző	8,8
Gimnázium, szakközépiskola	22,6
Főiskola, egyetem	40,2

Saját számítás; adatok: Závecz Research, Ipsos, 2016. április

A válaszadókat a lakóhelyük szerint csoportosítva láthatjuk, hogy a budapestiek 28%-a, a megyeszékhelyen élők 22%-a; a városban élő 16%-a és a községlakók 13%-a hallotta a nevét, illetve ismeri Ferge Zsuzsát.

Ferge Zsuzsa ismertsége a válaszadók lakóhelyének típusa szerint

A válaszadók lakóhelye településtípusok szerint	Ismertség aránya, %
Budapest	28,2
Megyeszékhely	21,6
Város	15,6
Község	13

Saját számítás; adatok: Závecz Research, Ipsos, 2016. április

Ha a válaszadók korcsoportos megoszlását vizsgáljuk, akkor megállapítható, hogy a Ferge Zsuzsa ismertsége – leszámítva a legfiatalabbakat - minden korcsoportban nagyon hasonló, 18-19% körüli.

Ferge Zsuzsa ismertsége korcsoportonként

A kérdezett korcsoportja	Ismertség aránya, %
18-29	14,4
30-39	19,9
40-49	18,1
50-59	18,2
60+	19

Saját számítás; adatok: Závecz Research, Ipsos, 2016. április

Túl az okságon: Ferge Zsuzsa hatása a szegénységről alkotott véleményekre

Azt láttuk, hogy a Ferge Zsuzsát ismerők többsége őt elsősorban a szegények védelmezőjeként azonosítja, így arra is kísérletet tettünk, hogy kvantifikáljuk Ferge Zsuzsa ismerésének hatását a szegénységről alkotott véleményekre.

A szegénység okai fejezetben korábban bemutatott kérdéssort ez esetben főkomponens-elemzésnek vetettük alá, amely egymással korrelálatlan látens változókat állít elő az eredeti változók lineáris kombinációjaként. Az alábbi táblázatban látható, hogy az első főkomponens – amely a válaszok szóródásának elsődleges dimenzióját ragadja meg – minden bemeneti változóval pozitívan korrelál, tehát úgy értelmezhető, hogy a különböző okokra adott átlagos pontszámot rögzíti. Voltak, akik jellemzően alacsonyabb értékeket adtak minden oknak, és voltak, akik magasabbat. A második főkomponens mutatja adott „átlagos” pontszám mellett azt, hogy a kérdezett mely típusú okoknak tulajdonított jelentőséget. Ez lényegileg egy skálán rögzíti a faktoranalízisnél tárgyalt két ok-típust. A skála pozitív iránya a strukturális okok felé, a negatív iránya pedig az egyéni felelősséggel jellemezhető okok felé mutat, tehát aki pozitív értéket kapott ezen a főkomponensen, az átlagnál inkább tulajdonít jelentőséget a strukturális okoknak. A következőkben csak arra vagyunk kíváncsiak, hogy milyen tényezőktől függ, hogy valaki hol helyezkedik el a második főkomponens strukturális okok – egyéni felelősség skáláján.

Okok	1. Főkomponens-súlyok	2. Főkomponens-súlyok
Strukturális tényezők		
akik öregek	0,60	0,50
akik szegény családba születtek	0,60	0,37
akiknek sok gyereke van	0,69	0,35
akik betegek, testi vagy szellemi fogyatékosok	0,70	0,29
akik elmaradott településeken élnek	0,67	0,28
akiknek nincs megfelelő szakképzettségük, iskolázottságuk	0,73	0,19
akik cigányok	0,69	0,12
akiknek nincs munkalehetőségük	0,69	0,12
Egyéni felelősség		
akik nem tesznek magukért és mindent a társadalomtól várnak	0,75	-0,36
akik felelőtlenül élnek	0,78	-0,36
akik nem szeretnek dolgozni	0,74	-0,38
akik nem tudnak vigyázni a pénzükre	0,77	-0,38
akik elisszák a pénzüket	0,74	-0,46

Saját számítás; adatok: Závecz Research, Ipsos, 2016. április

Azt feltételeztük, hogy azok, akik ismerik Ferge Zsuzsát, azok jobban megértették a szegénység mögötti mechanizmusokat, érzékenyebbek lettek a társadalmi tényezők, a strukturális okok szerepének figyelembevételére. Ezért egy regressziós modellel vizsgáltuk, hogy a Ferge Zsuzsa személyének ismerete – más tényezők kontrol alatt tartása mellett – összefügg-e a szegénység okairól alkotott véleménnyel.

Paraméter	B	p-érték
Ön hallotta már Ferge Zsuzsa nevét?	0,08	0,049
Szaktanácsadó	-0,07	0,180
Érettségi	-0,11	0,022
Egyetem, főiskola	-0,21	0,000

Saját számítás; adatok: Závecz Research, Ipsos, 2016. április

A regresszió paraméterei alapján, az iskolai végzettségtől függetlenül igaz, hogy akik ismerik Zsuzsát, átlagosan 0,08 ponttal (az ötfokú skálán mérve) magasabb

értékkel rendelkeznek a második főkomponensen, tehát nagyobb jelentőséget tulajdonítanak a strukturális okoknak, mint azok, akik nem ismerik őt.

Ferge Zsuzsa hatását a szociológus, szociálpolitikus, szociális munkás nemzedékekre nem számszerűsítettük, tudományos életre gyakorolt hatásáról sincs főkomponensünk, de azt mindnyájan tudjuk, hogy a társadalomról való gondolkodásunkhoz írásai kihagyhatatlanok.

Utószó

A „reformok működnek”, még ha — reményeink szerint — csak átmeneti jelleggel, is. A megkérdőjelezhetetlennek számító értékek, mint a segítségnyújtás, a szolidaritás, az igazságosság, az emberi méltóság tisztelete, napjainkra erejüket veszítették. A zsigerből még kinyúló kezünket is visszahúzzuk. „Mi” egyre inkább méltatlannak tartjuk „őket” a támogatásra, mert nem osztják be azt se, amijük van, mert elisszák, mert nem szeretnek dolgozni. Ők a „munka alapú társadalom” ingyenélői, a megélhetési helyben lakók, akiket rég lejárt ideológiákból vert korlátokkal választanak el a társadalom szerencsésebb felétől.

Ferge Zsuzsa nevét, minden ötödik felnőtt honfitársunk ismeri, vagy legalábbis hallotta már. Hiszünk benne, hogy eljön az az idő, amikor írásai, gondolatai, személyiségének ereje segítségével át lehet majd törni a manipuláció falát.

Boldog születésnapot kívánunk!

Bazsaly Balázs, Gervai Nóra, Havasi Éva, Nagy Zsolt és Rakovics Márton

Irodalom:

Ferge Zsuzsa, Gara Judit, Horváth Ágota, Szalai Júlia: A szegénységgel és a többoldalúan hátrányos helyzettel kapcsolatos mai nyugati nézetek. Valóság, 1980. 2. szám, 3-15

Ferge Zsuzsa: A magyarországi szegénységről,
http://www.fsze.hu/szociologia/szszda/ferge_moi.pdf

Ferge Zsuzsa: Egyre igazságtalanabb a magyar társadalom, ezt a káros folyamatot kellene megfordítani,
http://kettosmerce.blog.hu/2015/12/28/ferge_egyre_igazsagtalanabb_a_magyar_tarsadalom_ezt_a_karos_folyamatot_kellene_megforditani

Ferge Zsuzsa: Ki hülyít kit, NOL, 2016. 04.27, <http://nol.hu/velemeney/ki-hulyit-kit-1612987>

Ferge Zsuzsa: Társadalmi struktúra – Társadalmi hátrány, Valóság, 1980. 2. szám, 15-30. oldal.

Ferge Zsuzsa a demokráciahiányról és a perverz újraelosztásról, Hetek, 2016. február 12.
http://www.hetek.hu/hatter/201602/ferge_zsuzsa_a_demokraciahianyrol_es_a_perverz_ujraelosztasrol

KSH: Létminimum 2014
<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/letmin/letmin14.pdf>

Lin, N. 1999. Social Networks and Status Attainment. Annual Review of Sociology 25:467-88.

Narayan, D and P. Petesch. 2002. Voices of the Poor. From Many Lands. Oxford University Press and The World Bank.

Narayan, D., L. Pritchett, S. Kapoor. 2009. Moving Out of Poverty : Volume 2. Success from the Bottom Up. Washington, DC: World Bank and Palgrave Macmillan. © World Bank. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/11838>
License: CC BY 3.0 IGO.

Narayan, D.; R. Chambers; M.K. Shah and P. Petesch. (2000b). Voices of the Poor. Crying out for Change. Oxford University Press.

Narayan, D; P. Petesch. 2007. Moving Out of Poverty : Volume 1. Cross-Disciplinary Perspectives on Mobility. Washington, DC: World Bank and Palgrave Macmillan. © World Bank. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/11840> License: CC BY 3.0 IGO.

Narayan, D; R. Patal; K. Schafft; A. Rademacher; S. Koch-Schulte. (2000a). Voices of the Poor. Can Anyone Hear Us? Oxford University Press.

Sen, Amartya: Poor relatively speaking, Oxford Economics Paper, 1983. 35. évf. 2. szám, 153-169. oldal

Smith-Doerr, L. and WW. Powell. 2005. Networks and Economic Life. In. The Handbook of Economic Sociology, edited by Smelser, N. and R. Swedberg, Russell Sage Foundation and Princeton University Press.

